

POVINNOSTI ZAMESTNÁVATEĽOV NA ZAISTENIE OCHRANY ZDRAVIA A BEZPEČNOSTI ZAMESTNANCOV PRED RIZIKAMI SÚVISIACIMI S EXPOZÍCIOU VIBRÁCIÁM

Na zabezpečenie ochrany zdravia a bezpečnosti zamestnancov a na predchádzanie rizikám pre zdravie a bezpečnosť zamestnancov v súvislosti s expozíciou fyzikálnymi, chemickými a biologickými faktormi pracovného prostredia a faktormi práce, musia právnické a fyzické osoby (zamestnávatelia) plniť požiadavky ustanovené v legislatíve SR.

1. LEGISLATÍVNY RÁMEC OCHRANY PRED VIBRÁCIAMI

Ochrana zdravia a bezpečnosti zamestnancov v súvislosti s expozíciou vibráciám pri práci je v podmienkach SR ustanovená:

- v zákone č. 124/2006 Z.z. o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci v znení neskorších predpisov,
- v zákone č. 355/2007 Z.z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov,
- v aproximačnom nariadení vlády SR č. 416/2005 Z.z. o minimálnych zdravotných a bezpečnostných požiadavkách na ochranu zamestnancov pred rizikami súvisiacimi s expozíciou vibráciám v znení nariadenia vlády SR č. 629/2005 Z.z..

Podľa § 33 zákona č. 355/2007 Z.z. zamestnávateľ, ktorý používa alebo prevádzkuje zariadenia, ktoré sú zdrojom vibrácií, na ochranu zdravia a bezpečnosti zamestnancov pred vibráciami pri práci, je povinný zabezpečiť technické, organizačné a iné opatrenia, ktoré vylúčia alebo znížia na najnižšiu možnú a dosiahnuteľnú mieru expozíciu vibráciám.

V nariadení vlády SR č. 416/2005 Z.z., ktorým sa prebrala Smernica 2002/44/ES Európskeho parlamentu a Rady zo dňa 25. júna 2002 sú ustanovené požiadavky, ktoré sa vzťahujú na všetky činnosti, pri ktorých sú zamestnanci počas pracovného času vystavení rizikám z vibrácií v dôsledku ich práce.

2. ROZSAH OCHRANY PRED VIBRÁCIAMI

Rozsah požiadaviek na ochranu zdravia a bezpečnosti pred vibráciami má zabezpečiť dostatočnú mieru ochrany a pri ich plnení sú zamestnávatelia povinní:

- 1) Posúdiť **veľkosť vibrácií**, ktorým sú zamestnanci exponovaní, a ak je to potrebné, musia zabezpečiť meranie vibrácií. Úroveň expozície zamestnancov sa určuje posúdením pracovných postupov s využitím údajov o vibráciách používaných zariadení vrátane údajov poskytovaných výrobcom alebo z údajov získaných meraním expozície (meraním veľkosti vibrácií prenášaných na zamestnancov a trvania pôsobenia vibrácií).
- 2) V prípade prekročenie akčných hodnôt expozície sa **musí vypracovať posudok o riziku a určiť opatrenia**, ktoré sa majú vykonať na odstránenie, zníženie alebo obmedzenie expozície vibráciám. Posudok o riziku sa musí pravidelne v potrebnom rozsahu aktualizovať, najmä ak sa na pracovisku alebo v pracovných postupoch uskutočnili

významné zmeny alebo ak výsledky lekárskeho preventívneho prehliadku ukázali, že je to potrebné. Pri posudzovaní rizík zamestnávateľ berie do úvahy najmä:

- a) úroveň, typ a trvanie expozície vibráciám vrátane prerušovaných vibrácií alebo opakovaných otrasov a ich vplyv na prekročovanie limitných a akčných hodnôt expozície,
 - b) limitné a akčné hodnoty expozície,
 - c) vplyvy na zdravie a bezpečnosť osobitných skupín zamestnancov,
 - d) nepriame vplyvy, ktoré ovplyvňujú bezpečnosť zamestnancov a vyplývajú zo vzájomného pôsobenia medzi vibráciami a pracoviskom alebo inými pracovnými prostriedkami, najmä ak vibrácie rušia správnu obsluhu ovládačov alebo čítanie ukazovateľov, ovplyvňujú stabilitu konštrukcií alebo bezpečnosť spojov,
 - e) informácie poskytované výrobcami pracovných prostriedkov,
 - f) doplnkové vybavenie navrhnuté na zníženie expozície,
 - g) prekročovanie expozície zamestnanca vibráciám na celé telo nad rámec riadneho pracovného času,
 - h) nízku teplotu a vlhkosť a iné osobitné pracovné podmienky.
- 3) Ak posúdenie rizík preukáže prekročenie akčných hodnôt expozície vibráciám, **je nutné zostaviť a realizovať program technických opatrení alebo organizačných opatrení** s cieľom znížiť expozíciu a spolupôsobiacie riziká na najmenšiu možnú úroveň, pričom sa berú do úvahy najmä:
- a) iné metódy práce, ktoré znížia expozíciu,
 - b) výber vhodného pracovného prostriedku s vhodným ergonomickým dizajnom, pomocou ktorého sa pri výkone práce dosiahne najnižšia možná úroveň vibrácií,
 - c) zabezpečenie pomocného zariadenia, ktoré znižuje riziko poškodení spôsobených vibráciami, najmä:
 - sedadlá, ktoré účinne znižujú prenos vibrácií na celé telo,
 - držadlá, ktoré znižujú prenos vibrácií na ruky,
 - osobné ochranné pracovné prostriedky na ochranu pred vibráciami pôsobiacimi na ruky,
 - osobné ochranné pracovné prostriedky vo forme tlmiacich materiálov medzi zdrojom vibrácií a miestom kontaktu s telom zamestnanca na ochranu pred miestnymi vibráciami,
 - d) vhodné spôsoby údržby pracovných prostriedkov, pracoviska a zariadení na pracovisku,
 - e) stavebné a priestorové riešenie pracoviska,
 - f) primerané informácie a odborný výcvik zamestnancov zameraný na správne zaobchádzanie s pracovnými prostriedkami a so zariadením,
 - g) obmedzenie trvania a úrovne expozície vibráciám,
 - h) vhodný pracovný režim a režim odpočinku,
 - i) zabezpečenie ochranného odevu pre zamestnancov vystavených chladu a vlhku.
- 4) Ak aj napriek realizovaným opatreniam je limitná hodnota expozície zamestnancov prekročená, je **nutné bezodkladne vykonať opatrenia na zníženie expozície pod limitnú hodnotu expozície vibráciám** a na ich základe zmeniť alebo doplniť preventívne opatrenia a ochranné opatrenia tak, aby nedošlo k jej opätovnému prekročeniu. Riziko vyplývajúce z expozície zamestnancov sa musí odstrániť alebo znížiť na najnižšiu dosiahnuteľnú úroveň predovšetkým pri zdroji vibrácií, pričom sa prihliada na technický pokrok a dostupnosť opatrení na odstránenie alebo zníženie expozície zamestnancov. Zníženie rizika vyplývajúceho z expozície zamestnancov je založené na všeobecných zásadách prevencie.

- 5) Poskytnúť zamestnancom vystavených riziku v súvislosti s expozíciou vibráciám a zástupcom zamestnancov pre bezpečnosť **primerané informácie a zabezpečiť pre nich výcvik** súvisiaci s možnými rizikami vyplývajúcimi z expozície. Informácie a výcvik sa týka najmä:
- a) povahy týchto rizík,
 - b) opatrení prijatých na odstránenie alebo zníženie expozície,
 - c) limitných a akčných hodnôt expozície,
 - d) výsledkov posúdenia rizík a výsledkov merania vibrácií a o možnom poškodení zdravia v dôsledku používania vibrujúcich pracovných prostriedkov,
 - e) dôvodu a spôsobu identifikácie a ohlasovania príznakov poškodenia zdravia,
 - f) podmienok, za ktorých majú zamestnanci nárok na lekársku preventívnu prehliadku,
 - g) bezpečných pracovných postupov znižujúcich expozíciu vibráciám na najnižšiu možnú mieru.
- 6) Zabezpečiť pre zamestnancov **primeraný zdravotný dohľad** v súlade s osobitným predpisom, ak sa na základe posúdenia rizík zistilo riziko pre ich zdravie. Súčasťou zdravotného dohľadu sú lekárske preventívne prehliadky.
- 7) Ak výsledok lekárskej **preventívnej prehliadky preukáže**, že zamestnanec má chorobu alebo poškodenie zdravia v súvislosti s expozíciou vibráciám pri práci, je nutné:
- a) preskúmať posúdenie rizík,
 - b) preskúmať opatrenia ustanovené na odstránenie alebo zníženie rizík,
 - c) zohľadniť odporúčania lekára, iného príslušne kvalifikovaného odborníka alebo orgánu na ochranu zdravia pri uplatňovaní opatrení, ktoré sú potrebné na odstránenie alebo zníženie rizík, vrátane možnosti preradiť zamestnanca na inú prácu, pri ktorej nie je riziko ďalšej expozície,
 - d) zabezpečiť zdravotný dohľad u všetkých ďalších zamestnancov, ktorí mali podobnú expozíciu.
- 8) Viest' **záznamy o posúdení a meraní expozície vibráciám** u zamestnancov a uchovávať ich 20 rokov od skončenia práce zamestnanca vystaveného rizikám z vibrácií. Na požiadanie k nim umožniť prístup zamestnancovi, zástupcovi zamestnancov pre bezpečnosť, lekárovi vykonávajúcemu zdravotný dohľad a príslušnému orgánu na ochranu zdravia. Záznamy o meraní expozície majú obsahovať:
- a) meno, priezvisko a dátum narodenia zamestnanca,
 - b) pracovisko, profesiu a pracovné zaradenie,
 - c) dátum začatia a skončenia výkonu práce, prípadne jej jednotlivých etáp,
 - d) výsledky merania vibrácií, ktorým bol zamestnanec vystavený, za každé sledované obdobie.
- 9) Po ukončení svojej činnosti alebo zrušení pracoviska **odovzdať záznamy** príslušnému orgánu na ochranu zdravia.
- 10) Zabezpečiť **vypracovanie prevádzkového poriadku** pracoviska s rizikom expozície vibráciám, ktorý má obsahovať:
- a) pracovné postupy pre jednotlivé pracovné činnosti s expozíciou vibráciám,
 - b) preventívne a ochranné opatrenia pre jednotlivé pracovné činnosti s expozíciou vibráciám,
 - c) spôsob informovania zamestnancov o rizikách spojených s vykonávaním práce s expozíciou vibráciám vrátane preventívnych a ochranných opatrení.

3. MERANIE VIBRÁCIÍ

Meranie veľkosti vibrácií a meranie expozície vibráciám zamestnancov pri práci vykonávajú obvykle právnické a fyzické osoby so živnostenským oprávnením na viazanú živnosť – kvantitatívne a kvalitatívne zisťovanie faktorov pracovného prostredia na účely posudzovania ich možného vplyvu na zdravie. Podrobnosti týkajúce sa odbornej spôsobilosti na výkon tejto živnosti sú uvedené v zákone č. 355/2007 Z.z.

4. VÝKON ZDRAVOTNÉHO DOHLĎADU

Dohľad nad stavom pracovného prostredia a zdravotný dohľad nad zdravím zamestnancov z hľadiska nepriaznivých účinkov vibrácií, vykonávajú obvykle právnické a fyzické osoby so živnostenským oprávnením na viazanú živnosť - pracovná zdravotná služba. Podrobnosti týkajúce sa zabezpečenia pracovnej zdravotnej služby sú uvedené v zákone č. 140/2008 Z.z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 124/2006 Z.z., ako aj zákon č. 355/2007 Z.z..

5. VÝNIMKY

V § 33 ods. 3 zákona č. 355/2007 Z.z. je ustanovené, že v prípade, ak sú zamestnanci vystavení expozícii vibráciám, ktoré zvyčajne neprekračujú akčné hodnoty, ale vibrácie sa v čase menia a môžu prekročiť limitné hodnoty expozície, orgán verejného zdravotníctva môže udeliť výnimku z povinnosti zamestnávateľa bezodkladne vykonať opatrenia na zníženie expozície vibráciám.

Zamestnávateľ o udelenie výnimky musí požiadať a preukázať, že priemerné hodnoty expozície počas pracovného týždňa sú nižšie ako limitné hodnoty expozície vibráciám a že riziká z tohto typu expozície sú pri práci nižšie, ako sú riziká, ktoré vznikajú v dôsledku expozície vibráciám dosahujúcej limitné hodnoty.

6. PRECHODNÉ USTANOVENIA

V § 11 nariadenia vlády SR č. 416/2005 Z.z. je prechodné ustanovenie, že zamestnávatelia, ktorí používajú pracovné zariadenie pred 6. júlom 2006 a ktoré neumožňuje dodržiavanie limitných hodnôt expozície vibráciám, ich môžu používať do 6. júla 2010, pričom musia zabezpečiť vykonávanie opatrení na odstránenie alebo zníženie expozície.

Zamestnávatelia v poľnohospodárstve a v lesnom hospodárstve, ktorí používajú pracovné zariadenie nadobudnuté pred 6. júlom 2007 a ktoré neumožňuje dodržiavanie limitných hodnôt expozície vibráciám, ich môžu používať do 6. júla 2009, pričom musia zabezpečiť vykonávanie opatrení na odstránenie alebo zníženie expozície.